

ר"ע מברטנורה

רבי אומר פרק ב אבות

תוספת יו"ט

פרק ב א רבי אומר שיבור. שיצור. כל שהיא תפארת לעושה ותפארת לו מן האדם. שיהא נוח לו. ויהיו נוחין בני אדם ממנו. וזה יהיה כשילך בכל המדות בדרכי האמלטי ולא יטה לאחד מבתי הקלוות שאם הוא כלי ביותר. יש תפארת לו שאוסף ממון הרבה אבל אין בני אדם מפארין אותו במדה זו. ואם הוא מפזר יותר מן הראוי. בני אדם המקבלים ממנו מפארים אותו. אבל אינו תפארת לעושה. ואינו נוח לו שהוא בא לידי עניות צעביל כך. אבל מדת הנדיבות שהיא אמלעית בין הכלות והשיזור. היא תפארת לעושה. ששומר את ממונו ואינו מפזר יותר מן הראוי. ותפארת לו מן האדם. שבני אדם מפארים אותו שנותן

פרק ב א איזהו דרך [ישרה] שיצור לו האדם וכו'. והוי זהיר וכו' לפי שהדרך שיצור לו וכו'. הוא דבר הרשות ועלה טובה הוא דקמ"ל. אבל אינו מחייב לאדם בכך. ואילו והוי זהיר וכו' מחייב הוא לאדם שיהא זהיר וכו' לכך היתה תחלת דברי פיהו איזהו דרך שיצור וכו' בלשון נסתר. ואח"כ אמר והוי זהיר בלשון נוכח לחייבו בכך. דרך חיים. ועמ"ש במשנה ט'. והזכיר דרך בלשון נקבה. עיין בזה בריש מסכת קדושין: והוי זהיר במלוא קלה כמורה. לענין זהירות שהיא זריז ומהיר במלוא קלה כמו שהיא זריז ומהיר במורה. הוא אומר ומהיר לפי שאין

פרק ב א רבי אומר* איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושה. ותפארת לו מן האדם. והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה.

וכן הדין בשאר כל המדות:

אור הלכות ח"א
אהבת חסד
שיחה ג.

"כי באור פניך נתת לנו תורת חיים ואהבת חסד". האהבה לחסד מתנה
חשובה היא מאת השי"ת לעמו ישראל, שנטע בלבבם אהבה לחסד, הנאה מעשית
חסד, והם מתאווים להנאה זו תמיד. וע"י מדה טובה זו נכרים הם בין שאר האומות,
ומובדלים מהם: "גומלי חסדים", אוהבים לעשות חסד עם בני אדם. ולא גומלי
חסדים רק מתוך הכרה שהוא מקיים מצוה מעשית כמו ציצית ותפילין, ולא רק
מפני שהוא אוהב את הבריות, שמח בטובתם והוא נהנה ומתענג לראותם שמחים
וטובי לב, נהנים מטוב העולם, ובשביל זה עושה חסד עם אלה שאוהבם, כדי
שיתענג לראותם בשלותם אחרי שימלא מחסורם, אלא גומלי חסדים מתוך נטיה
נפשית פנימית, אהבה לחסד. הוא נהנה הנאה מרובה בעת שעושה חסד, מיצירת
חסד בעולם, מה שהוא מהפך את הרע לטוב, מעני לעשיר, מאומלל למאושר,
הוא אוהב את החסד כמו שהוא אוהב חכמה, והוא עושה חסד אף עם אלה שאינו
מכירם ואינו אוהבם ואף עם הפחותים שבבני אדם, מפני שמעשה החסד הוא העונג
היותר גדול בשבילו, והוא מתאוה ומשתוקק להנאה זו כמו להנאות אחרות. וכל
מה שמרבה להטיב ולעשות חסד, הנאתו מתגדלת ותשוקתו מתחזקת להוסיף במעשה
החסד, להרחיב את פעולותיו ולשכללם עד שכל לבו ונפשו מסורים לאהבה זו
ולמעשים אלו. והוא מדקדק בפעולותיו שיהיו בתכלית השלמות, שהחסד יהא
שלם ומשוכלל, שלא יהא בו פגם, ושיהא נקי מכתם. כשעושה חסד עם חברו הוא
נוהר שלא ירגיש חברו שהוא מקבל חסד ממנו "מתנת בשר ודם", כי הלא
יצטער מזה ויעלב, הצער יפגום את ההנאה שבחסד, ונמצא שלא עשה עמו חסד
שלם, ע"כ הוא נוהר שלא יפגום את החסד בהבלטה זו שהוא נותן לו, שלא ירגיש
חברו את היד הנותנת, שלא יתערב בהנאת חברו אף צער כל שהוא. וזהו העונג
הכי גדול בשביל נותן החסד, אם חסדו הוא שלם בתכלית ההטבה, אם עלה בידו
להנאותו באופן זה שלא ידע מי הנאה, ונדמה לו כי הוא נהנה משלו ולא נתנו
לו כלל, מפני שאז הנאתו יותר גדולה, והחסד הוא לפי ההנאה.

ואמרו חז"ל תורה מביאה לידי מעשה מעשה מביאה לידי זהירות זהירות מביאה לידי זריזות זריזות מביאה לידי פרישות פרישות מביאה לידי נקיות נקיות מביאה לידי טהרה טהרה מביאה לידי חסידות וחסידות גדולה מכלם שנאמר (תהלים פט) אז דברת בחזן לחסידיך ונו'. ואם יתעלם ממה שיש ביכלתו ויקל במה שיש בכחו תרחק עזרת האלהים ואמצתו ממנו כמ"ש (משלי סו) רחוקה' מרשעים ואמר (ישעיה נט) עונותיכם היו מבדילים תו':

והשנים ועשרים חשבונו עם נפשו על התערבו עם בני אדם בתקנת העולם מחרישה וקצירה ומקח וממכר והענינים שנעזרים בהם קצת בני אדם בקצתם על ישוב העולם שיאהב להם מה שיאהב לנפשו מהם וישנא להם מה שישנא לנפשו מהם ויחמול עליהם וידחה מהם כפי יכלתו מה שיזיקם כמו שכתוב (ויקרא יט) ואהבת לרעך כמוך. וימשל בזה כאלו אנשים הלכו אל ארץ רחוקה בדרך עקוב ויש להם ללון במחנים רבים ויש להם בהמות רבות טעונות במשאות גדולות והאנשים במתי מעט ולכל אחד מהם בהמות רבות שהוא צריך לטעון ולפרוק אותם פעמים. ואם יעזרו איש את אחיו לטעון ולפרוק ויהיה חפצם בשלום הכל ולהקל מעליהם ושיהיו שוים בעזר ובסיוע ביניהם יגיעו אל הטוב שבענינים. ואם יחלק לבם ולא יסכימו לעצה אחת וישתדל כל אחד מהם לעזור לעצמו לבד ילאה רובם. ומן הפנים האלה אחי כבוד העולם על יושביו ונכפלה עליהם עבודתו וטרחו מפני שרצו להתיחד כל אחד מהם בחלקו בו וביותר מהוקו ממנו ומפני שרצו ממנו יותר מחוקם ובקשו בו אשר לא להם מנעם העולם חוקם ממנו ולא המציא להם חלקם בו על כן אינם מרוצים ממנו ואין אחד בהם שאינו מתרעם בו ובוכה עליו כי בקשו בו מותר המחיה ומנעם הוא די הספוק אלא לאחר המורה הנדול והיניעה

הנה החכמה היא המביאה יותר את האדם לידי התנשאות
 וגאווה, לפי שכבר היא מעלה שבאדם עצמו בחלק
 הנכבד שלו, דהינו השכל. והנה אין לך חכם שלא יטעה
 ושל לא יצטרך ללמד מדברי חבריו, ופעמים רבות אפלו
 מדברי תלמידיו, אם בן אפוא איך יתנשא בחכמתו?
 ואמנם מי שהוא בעל שכל ישר, אפלו אם זכה להיות
 חכם גדול ומפלג, באמת כשיסתכל ויתבונן יראה
 שאין מקום לגאווה והתנשאות. כי הנה מי שהוא בעל שכל
 שידע יותר מהאחרים, אינו עושה אלא מה שבחק טבעו
 לעשות, כעוף שמגביה לעוף לפי שטבעו בכך, והשור
 מושך בכחו לפי שחקו הוא, בן מי שהוא חכם הוא לפי
 שטבעו מביאו לזה, ואלו אותו שעכשו אינו חכם כמוהו
 היה לו שכל טבעי כמוהו, היה מתחכם כמו שנתחכם, אם
 בן אין כאן להתנשא ולהתגאות. אלא אם יש בו חכמה
 רבה, הנה הוא מחיב ללמדה למי שצריך אליה, וכמאמר
 רבן יוחנן בן זכאי (אבות ב, ט): אם למדת תורה הרבה —
 אל תחזיק טובה לעצמך, כי לך נוצרת. אם עשיר הוא —
 ישמח בחלקו, ועליו הוא לעזר למי שאין לו. אם גבור הוא
 — לעזר לכושלים ולהציל לעשוקים. הא למה זה דומה?
 למשרתי הבית, שכל אחד ממנה על דבר-מה, וראוי לו
 לעמד במשמרתו לפי פקדתו, להשלים מלאכת הבית
 וצרכיה, ואין בכאן מקום לגאווה לפי האמת.